

Utbildningsdepartementet: Gymnasie- och vuxenutbildningsenheten

Stockholm

Vår referens

Dnr

2020-06-16

Malin Pähls Hansson

U2020/00129/GV

Remissvar: Validering för kompetensförsörjning och livslångt lärande (SOU 2019:69)

Företagarna har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerat ovan och vill framföra följande kommentarer på utredningens förslag.

Företagarna företräder över 60 000 företagare i Sverige genom 250 aktiva medlemsföreningar runt om i landet. Företagarna erbjuder nätverk, kunskap och praktisk hjälp. Utöver detta ett aktivt politiskt påverkansarbete med syfte att uppnå ett bättre företagarklimat så att företagare får rätt förutsättningar ska kunna utveckla sin verksamhet och nå sina mål.

Om Valideringsdelegationens arbete

Regeringen beslutade i november 2015 att tillsätta en kommitté i form av en nationell delegation, med uppdraget att följa, stödja och driva på ett samordnat utvecklingsarbete inom valideringsområdet på nationell och regional nivå (dir. 2015:120). I augusti 2018 beslutade regeringen om ett tilläggsdirektiv till delegationen (dir. 2018:101). Delegationen antog namnet Valideringsdelegationen 2015-2019.

I slutbetänkandet, *Validering i högskolan – för tillgodoräkning och livslångt lärande (SOU 2018:29)*¹, lämnar Valideringsdelegationen över bedömning och förslag med syfte att uppnå ett sammanhållet, nationellt och permanent valideringssystem som ska kunna införas, och en övergripande målsättningen om att fler personer ska kunna få sitt kunnande kartlagt, bedömt och erkänt.

Valideringsdelegationen lämnade även delbetänkandet, *Validering i högskolan – för tillgodoräkning och livslångt lärande (SOU 2018:29)*², på remiss 2018, vilket Företagarna svarande på i positiva ordalag då organisationen delade delegationens ambitioner om att det finns ett stort behov validering för att underlätta kompetensförsörjningen på svensk arbetsmarknad.³

¹ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/01/sou-201969/>

² <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2018/04/sou-201829/>

³ <https://www.foretagarna.se/politik-paverkan/remisser/2018/remissyttrande-validering-i-hogskolan--for-tillgodoraknande-och-livslangt-larande-sou-201829/>

Om slutbetänkandet

Definition av Validering, enligt Valideringsdelegationen; *”En struktureras process som innehåller fördjupad kartläggning, bedömning och ett erkännande av kunnande som en person besitter oberoende av hur det har förvärvats. En validering ska kunna leda till att ett behörigt organ kan bekräfta att personen har förvärvat kunnande som motsvarar fastställda och relevanta krav.”*

Som remissinstans har Företagarna ombetts att svara på betänkandet i sin helhet, med undantag för (1.4, 1.15, 10.5.1, 10.5.2) som redan är under beredning hos Regeringskansliet, per 2020-03-11.

Validering som en del i ett större strategiskt kompetensförsörjningsarbete

Fyra av fem nya jobb i Sverige skapas i företag med färre än 50 anställda. Dessa företag är motorn i svensk ekonomi och bidrar till vår gemensamma välfärd samt skapar sysselsättning för människor runt om i landet. Enligt Företagarnas årligen återkommande undersökning, Småföretagsbarometern, utgör svårigheter att hitta rätt kompetens, företagares största tillväxthinder, vilket i sin tur har påverkar konjunkturen negativt. Trenden har varit ihållande sedan 2015 och består Corona-krisen till trots.⁴

Mot bakgrund av det välkomnar Företagarna regeringens ambition kring Valideringsdelegationen uppdrag. Ur Företagarnas perspektiv kan en kvalitetssäkrad, rättssäker och likvärdig validering vara av stor betydelse för en bättre fungerande kompetensförsörjning och rörlighet på arbetsmarknaden. Vidare kan ett sammanhållet, nationellt och permanent system för branschvalidering stärka och effektivisera arbetet med kompetensförsörjning. Företagarna ser därför ett värde i förtydligande och definition av begrepp och utförandeorganisation – längs hela utbildningskedjan. En viktig förutsättning är dock ett tydligt och tillämpningsbart regelverk som skapar ett nationellt likvärdigt och jämförbart system, oberoende bransch.

En avgörande faktor för huruvida små och medelstora företag kommer att kunna ta del av ett framgångsrikt valideringsarbete är vilka grundförutsättningar som skapas avseende organisation och finansiering.

Stöd med finansiering och planering främjar strategisk kompetensförsörjning i mindre företag

I små och medelstora företag är samarbetet mellan arbetstagare och arbetsgivare en avgörande faktor för ett framgångsrikt och välmående företag. Ett strategiskt kompetensförsörjningsarbete lägger därför grunden för ett företag i ständig utveckling. Kompetensutveckling och validering blir en avgörande konkurrensfaktor för att företag ska förbli relevanta på en snabbt föränderlig, automatiserad och globaliserad arbetsmarknad.

Företagarnas undersökning visar att hjälp med finansiering är en viktig faktor för att underlätta arbetsgivares möjlighet att erbjuda arbetstagare kompetensutveckling. Mer än hälften (53 procent) av företagen anser att finansiering är den mest avgörande faktorn för att skapa bättre förutsättningar för kompetensutveckling i företaget. Tre av tio företag efterfrågar hjälp med att hitta rätt utbildning, på rätt nivå utifrån genomförd validering av arbetstagares kompetens innan insats. Motsvarande andel (30 procent) önskar få hjälp med det strategiska förarbetet genom att ta fram strategier för kompetensutvecklande åtgärder och processer för kompetensutvecklande insatser i arbetet.⁵

⁴ <https://www.foretagarna.se/politik-paverkan/rapporter/smaforetagsbarometern/smaforetagsbarometern-2020/expansionsutsikter-och-tillvaxthinder/>

⁵ <https://www.foretagarna.se/politik-paverkan/rapporter/2019/nar-arbetsratt-bli-fel-foretagens-syn-pa-las/resultat-del-4-foretagen-vill-ha-kompetensutveckling-och-omstallning-for-alla/>

Företagarnas ståndpunkter på Valideringsdelegationens slutbetänkande

Nedan följer slutbetänkandets övergripande förslag i punktform. Därefter följer Företagarnas ståndpunkter kring utredningens förslag i relation till dessa.

- **En ny, gemensam, definition av validering.**

Enligt slutbetänkandet ska validering definieras som en strukturerad process som innehåller fördjupad kartläggning, bedömning och ett erkännande av kunnande som en person besitter oberoende av hur det förvärvats.

Definitionen av validering ska även fortsättningsvis finnas kvar i skollagen. 20 kap. 42 § och 21 kap. 21 § skollagen ska därför ändras så att de anger att validering ska definieras som en strukturerad process som innehåller fördjupad kartläggning, bedömning och ett erkännande av kunnande som en person besitter oberoende av hur det förvärvats.

Företagarna tillstyrker Valideringsdelegationens förslag till förtydligande av definition, samt att definitionen ska finnas kvar i skollagen.

- **En ny förordning med generella bestämmelser om validering**

Valideringsdelegationens föreslår att en förordning med generella bestämmelser om validering införs, den så kallade valideringsförordningen. Förordningen ska reglera validering av en persons förvärvade kunnande för att erhålla kvalifikationer eller delar av sådana kvalifikationer som omfattas av förordning (2015:545) om referensram för kvalifikationer för livslångt lärande (SeQF) samt för behörighet till utbildning som kan leda till sådana kvalifikationer, om inte annat föreskrivs i annan författning.

Företagarna ser ett värde i att skapa tydlighet och transparens i valideringsarbetet längs hela utbildningskedjan i Sverige. Med anledning av det tillstyrker Företagarna den nya förordningen med generella bestämmelser om validering.

- **Ökad tydlighet om validering inom högskolan och yrkeshögskolan.**

Valideringsdelegationen föreslår en upplysning om att studenter respektive sökande kan erbjudas möjlighet till validering enligt valideringsförordningen ska tillföras i bestämmelser om möjlighet till tillgodoräknande inom utbildning och om behörighet för tillträde till utbildning i högskoleförordningen (1993:100) och i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan.

Företagarna tillstyrker Valideringsdelegationens förslag om tydlighet och transparens genom att begreppet validering ska föras in även i högskolan och yrkeshögskolan.

- **En nationell strategi för kompetensförsörjning och livslångt lärande.**

Valideringsdelegationen föreslår en övergripande nationell strategi för kompetensförsörjning och livslångt lärande bör tas fram. Strategiarbetet bör drivas gemensamt av berörda departement med en bred medverkan från arbetslivets organisationer, skolhuvudmännen, regioner och andra berörda aktörer. Strategin bör beslutas i form av en överenskommelse mellan regeringen och arbetsmarknadens parter. Av strategin bör framgå hur arbetet med att genomföra strategin ska organiseras.

Företagarna ser ett värde i att länka ihop Valideringsdelegationens förslag med olika delar av pågående kompetensförsörjningsarbete mellan arbetsmarknadens parter och i relation till politiska

samverkansgrupper på temat. Företagarna även lyfta vikten av att inkludera företag, branscher och organisationer som inte omfattas av kollektivavtal. Motiveringen till det är att en stor del av de minsta företagen saknar kollektivavtal och riskerar att uteslutas ur de strategiska samtalen, vilket i sin tur kan snedvrída resultat som inte speglar verkligheten.

- **Ett råd för validering under ledning av ansvarigt statsråd.**

Valideringsdelegationen föreslår att ett råd med en tillhörande kanslifunktion får ett uppdrag att följa, stödja och driva på ett samordnat utvecklingsarbete inom valideringsområdet på nationell och regional nivå. Rådet tillkallas av ansvarigt statsråd.

Företagarna delar bedömningen att kompetensförsörjning, livslångt lärande och validering, bör vara ett prioriterat område i Regeringskansliets fortlöpande arbete och tillstyrker därför Valideringsdelegationens förslag. En förutsättning är dock en god dialog med näringslivsorganisationer och relevanta branscher.

- **Kompetensförsörjning ska vara en grunduppgift för regionerna.**

Valideringsdelegationen föreslår att kompetensförsörjning ska vara en grunduppgift i det regionala utvecklingsansvaret ska vara att fastställa mål och prioriteringar för det regionala kompetensförsörjningsarbetet, där validering ingår som en viktig del. I uppgiften ska även ingå att följa upp, utvärdera och årligen redovisa till regeringen resultaten av det regionala kompetensförsörjningsarbetet samt en bedömning av regionens kompetensbehov inom offentlig och privat sektor på kort och lång sikt. Uppgifterna ska regleras i lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar. Förordningen (2009:145) med instruktion för Tillväxtverket ska ändras så att det tydligt framgår att myndigheten ska främja, stödja och samordna samt förmedla kunskap i frågor som rör regionalt kompetensförsörjningsarbete.

Företagarna tillstyrker Valideringsdelegationens förslag, men ser liksom Svenskt Näringsliv en risk för att det privata näringslivet hamnar i skymundan för de offentliga aktörernas egna behov. Samverkan med näringslivsorganisationer och branscherna i framtagandet av valideringsmodeller är därför av stor vikt. Det är även viktigt att regionerna utformar rapporteringssystem för företag som stödjer företagens strategiska kompetensförsörjningsarbete och inte blir alltför administrativt betungande.

- **Statsbidrag för vidareutveckling av branschvalidering.**

Valideringsdelegationen föreslår inför den kommande programperioden för europeiska socialfonden, att validering bör lyftas fram som ett verktyg såväl för kompetensförsörjning och livslångt lärande som för personer som står långt från arbetsmarknaden. Utökade medel bör avsättas för kompetensförsörjning och livslångt lärande där validering ingår som en avgörande beståndsdel. För projekt avseende validering bör medfinansieringen lösas med nationellt avsatta medel.

Företagarna tillstyrker Valideringsdelegationens förslag. Valideringsdelegationen föreslår en finansieringsmodell av validering var den initierade parten också är den part som ska stå för valideringskostnaderna. Till bakgrund av det anser Företagarna att det är extra viktigt att utformandet av nya branschvalideringsmodeller även anpassas till mindre branscher, så även den relaterade projektadministrationen. Detta för att främja möjligheten för små och medelstora företag att delta. Om så inte görs kommer branschförbund och företag sannolikt inte vara lika benägna att initiera valideringstjänster för arbetstagare.

- **Ökad tillgång till validering i komvux genom en skyldighet för kommunerna att erbjuda elever validering och en ökad tydlighet om kartläggning, bedömning och dokumentation vid validering.**

Valideringsdelegationen föreslår att hemkommunens skyldighet att tillhandahålla vägledning ska förtydligas genom att det anges i skollagen att hemkommunen är skyldig att erbjuda en inledande kartläggning av kunskaper och kompetens, inför utbildning eller prövning inom kommunal vuxenutbildning eller inför utbildning inom särskild utbildning för vuxna.

Företagarna tillstyrker Valideringsdelegationens förslag, med rekommendationen av samtliga möjligheter ska kunna erbjudas innan antagning till utbildning. Detta skapar bättre förutsättningar för arbetstagaren att göra informerade val, men ger även arbetsgivaren eller företaget ett bättre beslutsunderlag inför anställning eller finansiering av arbetstagares utbildning.

Erfarenheter av valideringsarbete från anslutna branschförbund

Företagarna företräder 31 anslutna branschförbund⁶. Nedan sammanfattas de centrala delarna i hur de jobbar med branschvalidering och hur de anser att valideringsarbetet behöver utvecklas framgent.

Branschförbunden välkomnar Valideringsdelegationens ambition och målsättning

Branschförbunden välkomnar utredningens ambition då ett nationellt valideringssystem utgör en viktig del i ledet att stärka och effektivisera arbetet med att täcka branschernas kompetensförsörjningsbehov. Vidare anser branschförbundet att det finns ett stort värde i att renodla begrepp och undersöka verkligheten för att säkerställa att "alla gör lika" i valideringsarbetet, vilket i sin tur stärker valideringsarbetets syfte – att validera reell kompetens till formell utbildning.

Branschvalideringen utförs ofta i samverkan med andra aktörer, men sällan regionerna

De branschförbund som anger att de är en del i ett större branschvalideringsarbete, hänvisar till samverkan mellan arbetsmarknadens parter, skolhuvudmän, utbildningsanordnare och berörda myndigheter. Branschförbund ingår även i BOSS-projektet, finansierat av Svenska ESF-rådet, var valideringsmodeller syftar till att ta fram kvalifikationer, enligt SeQF-modell. Branschförbund har även ingått i "snabbspår", var validering av yrkeskompetens genomfördes genom bedömning mellan yrkesprov på några timmar, kompletterat med yrkeskompetensbedömning under en längre period hos företag. Ett samarbete som av oklar anledning inte fortsatt.

De som inte erbjuder validering idag, ser potential men saknar resurser och utförandeorganisation

De branschförbund som inte kommit igång med branschvalidering än, lyfter dock fram en uppfattad potential till kompetensförsörjning som ett motiv nog att inleda ett arbete framgent. En del anger tid, oklar utförandeorganisation och pengar som orsak till att arbetet inte hittills startat upp. En del av dessa hänvisar även till validering hos utbildande aktörer, utan involvering av branschförbund, var förbunden själva identifierar utvecklingspotential – då validering och certifiering inte alltid behöver rimma med anställningsbarhet i företag – attityden är enligt företagen bland det viktigaste. Kombinationen är viktig från ett företagsperspektiv. Flertalet branschförbund efterfrågar strategisk hjälp med uppstart av utförandeorganisation.

Vikten av öppet, transparent och flexibel valideringsmodell anpassad till bransch

⁶ <https://www.foretagarna.se/medlemskap-formaner/foretagarnas-natverk/branschforbund/>

Branschförbunden lyfter även vikten av möjlighet till kompetenskartläggning eller validering oberoende antagning till utbildning. Detta som ett viktigt steg i ledet att även validera mot behörighetsgivande kompetenser/kunskaper inför påbörjad utbildning. Detta för att som företag inte dra på sig en utbildningskostnad som kanske inte varit nödvändig. Utöver det lyfter ett branschförbund även vikten av flexibilitet i upplägget av validering, utifrån om en utbildning genomförts i inom- eller utomeuropeiskt land. Detta till följd av olikheter i utbildningstraditioner från olika länder.

Framgångsrik och användbar validering bygger på samverkan med näringslivet

Företagarna ser framemot att Sverige, genom Valideringsdelegationens förslag till modell för ett nationellt valideringssystem, kommer i kapp våra nordiska grannländer. I tider av kompetensbrist är det viktigt att individer får sin reella kompetens validerad, och därmed få sitt kunnande bekräftat i ett intyg. En välkommen följd blir därmed att fler individer är benägna att söka sig till arbeten som de vet att de kan, men tidigare inte kunnat bevisa. Detta hjälper även företag att veta vilken nivå av utbildning/kompetensutveckling som lämpar sig bäst för arbetstagare.

Valideringsdelegationen valideringsmodeller bygger på gemensam definition utifrån EU:s rekommendation. Den svenska modellen bygger på följande tre steg; kartläggning, bedömning och erkännande. Vidare föreslår Valideringsdelegationen en tydligare utförandeorganisation som utgår ifrån ett regionalt utvecklingsansvar, var kompetensförsörjning föreslås bli en grunduppgift i det regionala utvecklingsansvaret, där mål och prioriteringar fastställs för det regionala kompetensförsörjningsarbetet, där validering ingår som en viktig del.

Företagarna vill avslutningsvis understryka vikten av att de framtida mekanismernas som styr valideringsarbete bör anpassas till små och medelstora företagsvillkor och verklighet – till de företag som utgör majoriteten av Sveriges företag. Det är först då som vinsterna av ett strategiskt kompetensförsörjningsarbete når sin fulla potential – för såvida arbetsgivare som arbetstagare.

Företagarna

Daniel Wiberg
T.f Samhällspolitisk chef

Malin Påhls Hansson
Näringspolitisk expert